

acht-en-twintig bezweken (omstreeks een op de zes-en-dertig). Boven-dien had het verblijf te Amahai nog aan drie anderen het leven gekost die, twee weken na aankomst, gevlucht waren. Drie dagen later werden zij op slechts enkele kilometers van het kamp gepakt. Zij en enkele anderen die van hun vlucht weet hadden gehad, werden door de *Kenpeitai* gemarteld. Een van de drie vluchtelingen overleed, de twee anderen werden samen met nog een vierde krijgsgevangene onthoofd, maar pas in oktober toen de groep als geheel naar Haroekoe werd verplaatst.

Bij de aanleg van het vliegveld werd door de gevangenen naar vermogen gesaboteerd – bouwkundigen onder hen hadden daarvoor de nodige aanwijzingen gegeven. Zo vulden zij de wallen van de vliegtuig-*pens* op met los gruis en lieten zij uit de directietoren enkele essentiële steunbalken weg en uit de voor de Japanners bestemde overdekte schuil-loopgraven alle randsteunbalken. 'Later', aldus een van diegenen die bij die sabotage betrokken waren,

'hebben wij in Liang gehoord wat er in Amahai van het vliegveld althans na het eerste Geallieerde bombardement is overgebleven. Bij de directietoren viel een bom op ca. 30 meter afstand, doch dit was voldoende om de twaalf meter hoge toren als een kaartenhuis in elkaar te doen zakken. Van de Japanse schuilplaatsen . . . bleef niet veel meer over dan wat zandhopen waar wat balken uitstaken, de vliegtuig-*pens* vlogen als grote zandtaarten uit elkaar.'¹

Het was een uitzonderlijk feit dat in het kamp te Amahai Koningin-nedag mocht worden gevierd: een half uur vóór het Japanse appèl mochten de krijgsgevangenen voor een eigen appèl aantreden. De kamp-oudste en zijn plaatsvervanger, kapitein R. Korteweg, hielden elk een toespraak. Korteweg noemde koningin Wilhelmina 'een voorbeeld, waaruit wij kracht putten, omdat wij beseffen dat het niet zo lang meer kan duren dat de schone spreuk '*Luctor et Emergo*' bewaarheid wordt'; hij wenste de vorstin 'kracht, gezondheid en een lang leven' toe.² 'Na afloop van mijn speech', aldus Korteweg,

'zongen wij voor het eerst in zeventien maanden ongestoord uit volle borst de twee welbekende coupletten van ons schone volkslied en wij schaamden ons niet voor onze tranen. Dan een donderend 'hoezee!' op de koningin. Daarna een indrukwekkende stilte en toen, de grootste verrassing voor ons allen, toen speelde buiten het kamp een Ambonnees fluitorkest het Wilhelmus, juist toen de morgenzon boven de kim was verschenen.

¹ A.v., p. 139.   ² Veenstra, p. 156.